

Nem szabad elfelejteni!
Emlékbeszéd az 2012-ben Miskolcon tartott GULAG-konferencián

Vladimir ROTT

It should not be forgotten!
Memorial speech held on International Gulag Conference
in Miskolc (Hungary), 2012

1918-ban a Magyar Királyi Honvédség egyik alegysége Miskolc közelében állomásozott. A front csendes volt. A katonák a szomszédos falvak lányait látogatták, táncolni hívták őket. Róth Ferenc, a kedves káplár Garadnán ismerte meg Reginát, a tizennyolc éves széplányt. A fiatalok egymásba szerettek, de lagzira csak kilenc év múlva került sor. (Segíteni kellett a két, özvegyen maradt anyát, hogy fölneveljék a kisebb testvéreket.) A fiatal pár Miskolcon kezdte meg boldog életét. Ferenc kitanulta a fafeldolgozást. Megszületett József, a kisiuk.

1–2. Róth Ferenc és felesége, Regina, 1930 körül. (Műtermi fényképek a szerző tulajdonában)

1931-ben, a gazdasági válság idején, Ferenc hitelt adott a hazug moszkvai propagandának és rábeszélte a feleségét, hogy utazzanak a Szovjetunióba, ahol állást és lakást kapott a bobrujszki (Beloruszija) fafeldolgozó kombinátban. Ferenc úgy tervezte, hogy a szerződése szerint hét évet dolgozik a Szovjetunióban, utána pedig Angliába költözik. Regina a háztartást vezette és nevelte két gyermeküket. Otthon csak magyarul beszéltek.

1938 júliusában sok más ártatlan emberhez hasonlóan az apát letartóztatta az NKVD. Ferencet két hétig verték a bobrujszki börtönben, azt követelték, írja alá a jegyzőkönyvet, miszerint „a nép ellen-sége”. Nem írta alá. Sokszor a hóhérok ceruzát erőszakoltak a jobb kezébe, a bal keze ujját pedig az ajtónyílásba helyezték, majd rácsukták az ajtót. Elérték vele, hogy aláírta a jegyzőkönyvet. A családja soha többé nem látta.

Regina munkát kapott – évekig pusztá kézzel rakodott deszkát a vagonokba -, ám a lakásból gyermekestül kitették. Megfosztották őket magyar állampolgárságuktól. Ferenc 1950-ben pusztult el a magadani lágerben. Tizenegy időzőna választotta el a családjától. Ha hébe-hóba kapott levelet, az is félévet utazott. A családjukra mért rengeteg szenvedéshez az is hozzátartozott, hogy Ferencnek 1947-ig (!) nem engedték meg, hogy magyarul írjon a családjának. Regina viszont nem tudott oroszul olvasni. A férjének ezért nagyon szépen kellett megírnia minden levelét, hogy József, az akkor kilenc éves bátyám el tudja olvasni, lefordítsa, s aztán megírja a választ apánknak.

3–4. Risa (Regina) és Vladimir Rott a Szovjetunióban, 1948. (Műtermi fénykép és rajz a Szerző tulajdonában)

A mai Oroszország vezetői és az NKVD mai napig zárt irattárai még most is pimaszul tagadják azokat a tragikus eseményeket, amelyekre 1945-ben, már Magyarország felszabadítása után került sor, amikor is sok százezernyi polgári személyt, köztük több mint százezer zsidót rabként szállítottak a Szovjetunióba. Apám a következőt írta 1946-ban, Magadanból:

„Mind több magyarral találkozni... az utóbbi időben is érkeztek magyar fiúk. Mindegyiknek megpróbálok segíteni, szerintem csak tudok, mert nagyon megrémültek a nehéz körülményektől. Érdekes, hogy szinte mindegyik kezd elfelejteni az anyanyelvét és kezdenek úgy beszélni, mint „tót ember Zólyom vármegyéből”. Csodálkoznak a kiejtésemen, amire azt mondják olyan az én kiegészítésem, mintha még tegnap is Budapesten lettem volna diák. A napokban érkezett meg Csolnakos Gyuri Esztergomból, aki kellemes fiatalember, szakmája szerint fafeldolgozó, akárcsak én.”

Az 1948-ban a Szovjetunióban készült fényképen és ceruzarajzon jól látni, mit tett a GULAG-rendszer Reginával és Ferencsel.

- 5 -

управлений НКВД утверждается следующее количество подлежащих репрессии:

	Первая категория	Вторая категория	В С Е Г О
1. Азербайджанская ССР	1500	3750	5250
2. Армянская ССР	500	1000	1500
3. Белорусская ССР	2000	10000	12000
4. Грузинская ССР	2000	3000	5000
5. Каргвинская ССР	250	500	750
6. Таджикская ССР	500	1300	1800
7. Туркменская ССР	500	1500	2000
8. Узбекская ССР	750	4000	4750
9. Башкирская АССР	500	1500	2000
10. Бурято-Монгольская АССР	350	1500	1850
11. Дагестанская АССР	500	2500	3000
12. Карельская АССР	300	700	1000
13. Кабардино-Балкарская АССР	300	700	1000
14. Крымская АССР	300	1200	1500
15. Коми АССР	100	300	400
16. Калининская АССР	100	300	400
17. Марийская АССР	300	1500	1800
18. Мордовская АССР	300	1500	1800
19. Немцев Поволжья АССР	200	700	900
20. Северо-Осетинская АССР	200	500	700
21. Татарская АССР	500	1500	2000
22. Удмурдская АССР	200	500	700
23. Чечено-Ингушская АССР	500	1500	2000
24. Чувашская АССР	300	1500	1800

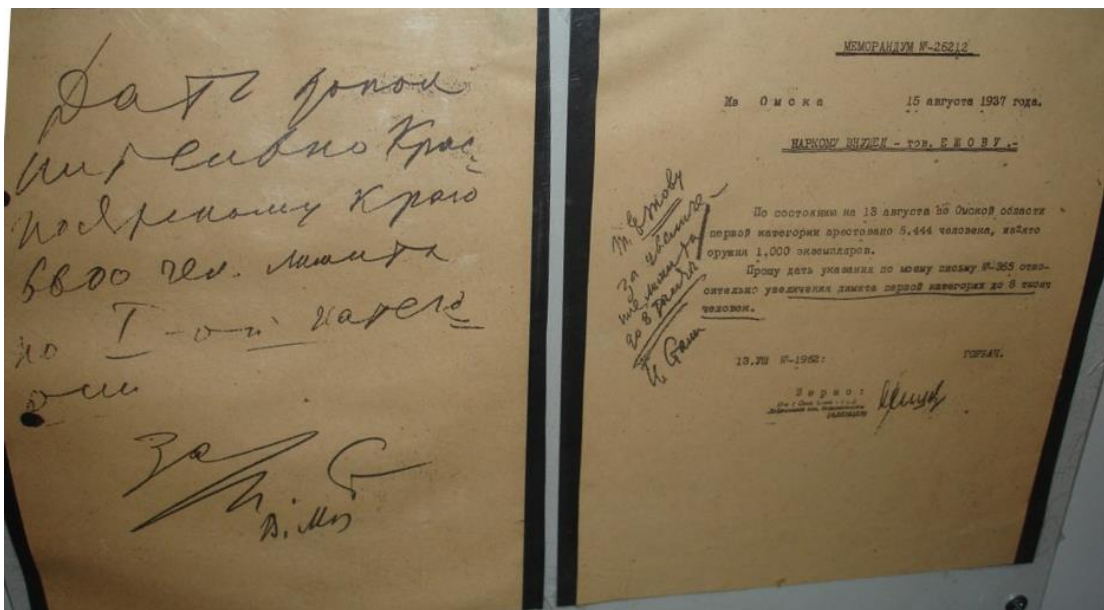
- 5 -

управлений НКВД утверждается следующее количество подлежащих репрессии:

	Первая категория	Вторая категория	В С Е Г О
1. Азербайджанская ССР	1500	3750	5250
2. Армянская ССР	500	1000	1500
3. Белорусская ССР	2000	10000	12000
4. Грузинская ССР	2000	3000	5000
5. Каргвинская ССР	250	500	750
6. Таджикская ССР	500	1300	1800
7. Туркменская ССР	500	1500	2000
8. Узбекская ССР	750	4000	4750
9. Башкирская АССР	500	1500	2000
10. Бурято-Монгольская АССР	350	1500	1850
11. Дагестанская АССР	500	2500	3000
12. Карельская АССР	300	700	1000
13. Кабардино-Балкарская АССР	300	700	1000
14. Крымская АССР	300	1200	1500
15. Коми АССР	100	300	400
16. Калининская АССР	100	300	400
17. Марийская АССР	300	1500	1800
18. Мордовская АССР	300	1500	1800
19. Немцев Поволжья АССР	200	700	900
20. Северо-Осетинская АССР	200	500	700
21. Татарская АССР	500	1500	2000
22. Удмурдская АССР	200	500	700
23. Чечено-Ингушская АССР	500	1500	2000
24. Чувашская АССР	300	1500	1800

5–6. Titkos dokumentumok a Szovjetunió köztársaságainak letartóztatási és kivégzési „kvótáiról”
(Másolatok a Szerző tulajdonában)

A korabeli titkos szovjet kormányzati dokumentumok az ún. kvótákat sorolják fel, a kvóta azt a „mennyiséget”, azaz létszámot jelzi, ahány embert az egyes országrészekben, köztársaságokban le kellett tartóztatni („Második kategória”), valamint azt, hogy ezek közül hányat kell haladéktalanul agyonlőni (ők voltak az úgynevezett „Első kategória”). Sztálin és Molotov személyesen írta alá a parancsot, hogy növelni kell az „Első kategóriába” kerültek számát.

8. Dokumentummásolatok 1937-ből múzeumi tárlóban (A Szerző felv.)

Néhány részlet a GULAG rendszer mai napig zárolt irataiból:

„Minél többet lövünk agyon a reakciós burzsoázia és a reakciós papság képviselőiből, annál jobb. Éppen most kell megtanítani ezt a népséget, hogy aztán pár évtizedig még csak gondolni se merjenek ellenállásra” – írta Lenin.

A vezérnek ez az útmutatása jelenti az eljövendő terror kezdetét Oroszországban. Ez a rendszer újfajta embert teremtett: a kivégzések végrehajtóit, akiknek mindegyike harminc vagy még több „bűnözőt” lőtt agyon naponta. A hóhérok neve mindmáig titok. Nehéz szívvel olvassuk:

„A hóhérok leghírhedtebb alakja, akinek körülbelül tízezer kivégzett volt a kontóján, Pjotr Ivanovics Maggo volt. Két elemije volt, egy földesúrnál béreskedett, majd részt vett az első világháborúban, aztán 1917-ben belépett a bolsevik pártba és kis idő múlva már munkatársa lett a különleges feladatokkal megbízott OGPU, vagyis hóhér lett. Tíz év alatt Maggo érdemes csekista lett egy sor kitüntetéssel és aranyórával jutalmazva, a jellemzése szerint sajátos, ám mégis szokványos dicséretet sorakoztak: Komolyan viszonyul a munkához. Sokat dolgozott különleges feladaton.”

Az egyik hóhér visszaemlékezéséből:

„Mindig oda volt készítve egy vödör vodka és egy vödör kölni. Addig vodkáztunk persze, amíg kiütöttük magunkat. Bárki bármit mond, nem volt könnyű munka. Annyira elfáradtunk, hogy néha alig álltunk a lábunkon. Kölnivel mosakodtunk, derékig. Másként nem tudtunk megszabadulni a lőpor és a vér szagától. Még a kutyák is meghátráltak előlünk, s ha megugattak is minket, csak messziről.”

Egy másik részlet: *„Maggo egyszer jó nagyot kapott a fejére a közvetlen parancsnokától. Maggóra hivatkozva ugyanis azt írta a jelentésében, hogy sok kivégzett azt mondta a halála előtt, hogy: „Éljen Sztálin!” A felsőbb parancsnokság határozata teljes egészében bolsevik volt: „Felvilágosító munkát kell végezni a halálra ítélték között, hogy alkalmatlan pillanatban ne szennyezzék be a vezér nevét.”*

És még egy:

„Jakov Petersz (a moszkvai résztörvényszék vezetője) nagyon gyakran részt vett kivégzéseken. Csoportos kivégzések voltak. A vöröskatonák mesélték, hogy mindig a fia, egy nyolc-kilenc éves kislány futott el Peterszért, s folyton nyaggatta az apját: „Papa, engedd, hogy én is!” (Revoljucionnaja Rosszija, 1920/4.)

A történelem sok tragédiát ismer a tatárdúlástól az inkvizíció tombolásáig. Ám a bolsevikok által Oroszországban létrehozott GULAG, nagyságrendje és a kegyetlensége miatt, mindent felülmúl, amit valaha is megtapasztalt az emberiség. A mai Oroszországban továbbra is titkolják az információt azokról a súlyos és égre kiáltó bűntettekről, amelyeket a sztálini rendszer követett el a Szovjetunióban a saját népe ellen. Ezért nem szabad hallgatni a bolsevikok vadállati tetteiről. Folyton és folyton beszélni kell a GULAGRól. A világnak rá kell vennie Oroszország vezetőit, hogy engedjenek betekintést e tragédia minden iratába. Nemcsak valamennyi áldozat nevét kell följegyezni emlékezetünkbe, hanem néven kell nevezni, akár élnek, akár meghaltak, e szörnyű bűntettek kitervelőit és végrehajtóit is.

Vladimir Rott (2012)

GULÁGKUTATÓK

NEMZETKÖZI TÁRSASÁGA

NEMZETKÖZI KONFERENCIÁJA

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA MAB SZÉKHÁZ, MISKOLC, ERZSÉBET TÉR 1.

2012. ÁPRILIS 11. SZERDA 9.00-18.00

Fővédnökök:

Holczinger Ferenc SJ Igazgató Úr - Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium, Miskolc

Molnár Péter Elnök Úr - Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának Képviselője az Oktatási, Kulturális, Turisztikai, Ifjúsági és Sport Bizottság elnöke

- ◆ 2012. április 11. Délelőtti szekció
9.00–10.00 Regisztráció.
10.00–10.40 Megnyitó, köszöntések.
10.40–11.00 Várdy Béla: A Gulág megszületése, kifejlődése és mibenléte.
11.00–11.20 Vladimir Rott: Ne felejtünk! Visszaemlékezés a Gulágra.
11.20–11.40 Bognár Zalán: Sztálin 1944. december 16-ikái határozatának végrehajtása a Kárpát-medencében.
11.40–12.00 Tatjana Guszarova: Egy család utazása Gulag-országban az 1940-es évek végén és az 50-es években.
12.00–12.20 Barabás László: Gulág és málenkij robot.
12.20–12.40 Stark Tamás: Magyar civilek elhurcolása a Szovjetunióba, különös tekintettel a budapesti deportálásokra.
12.40–13.00 Várdy Huszár Ágnes: A Gulágról hazajötték visszaemlékezései, mint történelmi források
13.00–13.30 Vita, hozzászólások
- ◆ 2012. április 11. Délutáni szekció
15.00–15.20 Molnár D. Erzsébet: Kárpátaljai magyarok a donbázi munkaszolgálaton
15.20–15.40 Murádin János Kristóf: Málenkij robot – Kolozsváriak szovjet fogságban (1944–1948)
15.40–16.00: Máthé Áron: A szovjet fogság képe a kommunista diktatúra idején
16.00–16.20 Kunt Gergely: „A kommunisták azért neheztek rám, mert Hitler idején nemzeti szocialistának vallottam magam” – avagy egy világkép és mozdulatrugói
16.20–16.40 Simon Gábor: Nyíregyháza és a Gulág
16.40–17.00 Majorszki András: Ondiak (Zemplén m.) kényszermunkán a Szovjetunióban (1945–1947)
17.00–17.20 A Gulág-szeminárium legjobb dolgozata
17.20–18.00 Vita, hozzászólások, a konferencia zárása

Kísérő rendezvények:

- ◆ 2012. április 12. csütörtök 9.30-11.00
Helyszín: Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium (Miskolc, Fényi Gyula tér 2-12.)
Szent Ignác épület, Fényi Gyula terem
Programok: Előadások, műhelybeszélgetés a Gulágról, Várdy Huszár Ágnes és Várdy Béla professzorok, Duquesne Egyetem, Pittsburgh, USA; Tatjana Guszarova, Lomonoszov Egyetem, Moszkva, Oroszország
Kamarakiállítás: Szovjet fogságban – Emlékek Dr. Gyermekek László rabságának idejéből (Budapesti Történelmi Múzeum kiállítása, táblákon)
- ◆ 2012. április 13. péntek 16.30-18.00
Helyszín: Nyilas Misi Ház, Léway József Közművelődési Egyesület (Miskolc, Kossuth u. 17.) Oratórium
Program: Gulyás Gyula filmrendező előadása. Részletek Gulyás Gyula „Málenkij robot” (1987-1989) című dokumentumfilméből. Beszélgetés a rendezővel.

Rendező intézmények:

GKNT

Gulágkutatók Nemzetközi Társasága <http://www.gknt.hu>
Miskolci Egyetem BTK Történet-tudományi Intézet
<http://bolcsesz.uni-miskolc.hu>, <http://tortenelemszak.uni-miskolc.hu>
Fényi Gyulai Jezsuita Gimnázium és Kollégium www.jezsu.hu
Léway József Közművelődési Egyesület <http://www.nyilasmissi.hu>
MTA MAB Történettudományi Munkabizottság <http://mab.mta.hu>

MTA
MAB